

13. Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти / Л. В. Савченко. – Сімферополь: Доля, 2013. – 600 с.
14. Топоров В. Н. Заметки о растительном коде основного мифа // Балканский лингвистический сборник. – М.: Наука, 1976. – С. 196 – 207.
15. Фразеологичен речник на българския език / Под ред. на К. Ничева, С. Спасова-Михайлова, Кр. Чолакова. – Т. 1-2. – София: БАН, 1974.

Наталія Осадча

Науково-дослідний інститут українознавства

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПЕРІОД 2010-2015 РР.

Питання мовного будівництва у кожній багатонаціональній державі завжди було і є предметом інтересу не лише вчених, державних діячів, а й пересічних громадян. Особливої актуальності воно набуває у період становлення та розвитку держави, адже мова поряд із національною ідеєю, традиціями, культурою мала б стати одним з інструментів побудови консолідованого українського суспільства. Світовий досвід показує, що мовний фактор є вирішальним у становленні національних держав, адже мова є найдієвішим консолідуючим чинником. Вагому роль мови в утворенні національних держав підтверджує й факт переважання в Європі країн, об'єднаних однією загальнонаціональною мовою.

Зосередимо свою увагу на визначенні та аналізі рівня комунікативної потужності мови (кількість сфер життя суспільства, які обслуговує кожна мова), психологічного аспекту білінгвізму, виявленні перспектив для розвитку української мови як державної в умовах білінгвізму.

В історії досліджень проблем білінгвізму можемо виділити два етапи. Перший, який припадає на 1930–70 рр. ХХ ст., характеризується безпосередньою увагою до теоретичних проблем двомовності. Перші спроби теоретичного осмислення двомовності з'являються лише у 1960–х роках, у

працях О. Ахманової, Ю. Авроріна, Л. Даурової, Ю. Дешерієва, Ю. Жлуктенка, В. Костомарова, І. Огієнка, Ю. Шевельова та ін. Паралельно з'являються фундаментальні праці з названої проблематики у зарубіжній лінгвістиці (це, зокрема, дослідження У. Вайнрайха, Е. Хаугена, А. Вайса).

Другий етап розвитку досліджень білінгвізму, що розпочався з другої половини 1980-х років, і триває дотепер, засвідчує особливу увагу дослідників до прикладних проблем. В українському мовознавстві яскравим прикладом таких досліджень є дослідження С. Єрмоленко, О. Кривицької, Л. Масенко, Л. Нагорної, А. Погрібного та ін. На цьому етапі вчені значну увагу приділяють соціолінгвістичним дослідженням із залученням великого мовного матеріалу.

Період формування теорії білінгвізму (1930 – 70 рр. ХХ ст.) відзначається наявністю двох відмінних парадигм досліджень, одна з яких, представлена у працях зарубіжних соціолінгвістів, більшою мірою спирається на функціональні аспекти, а друга, що розвивалася у радянському мовознавстві, спрямована переважно на соціальні (а також ідеологічні) чинники.

Традиційно виокремлюють кілька сфер використання мови, за якими вимірюється її комунікативна потужність, а саме: громадсько-політичне життя, мова освіти, сфера масової комунікації, художньої культури, науки і техніки, бізнесу, міжособистісного та міжетнічного спілкування, а також деякі інші.

Мова є найсуттєвішою і визначальною частиною людської особистості, чинником її поведінки, мислення та виокремлення себе з-поміж інших народів. Саме мова виступає однією з найважливіших ознак, за якими відбувається ідентифікація, ототожнення і самоототожнення людей, що належать до певних етнічних спільнот. Виступаючи соціокультурним феноменом, мова значною мірою сприяє формуванню загальнонаціональної ідентичності й організації спільної діяльності громадян [1, с. 96 – 108.].

Особливість мови серед інших соціокультурних ознак полягає в тому, що вона є найпростішим способом вираження ідентичності через окремий її різновид. Такий різновид ідентичності, як мовна ідентичність, дослідники почали виокремлювати нещодавно.

Після відновлення Україною незалежності ситуація зі становищем української мови мала б докорінно змінитися, але мовна політика здійснювалася більше на папері та була декларативною. У цьому контексті хочемо згадати законопроект «Ківалова-Колесніченка» «Про засади державної мовної політики» [2]. З позицій сьогодення очевидно, що прийняття в 2012 р. закону «Ківалова-Колесніченка» було лише частиною плану російських агресорів з розхитування ситуації в Україні, та одним з приводів введення російських військ у Крим з подальшою його анексією. Провідні політики публічно заявляли, що не будуть змінювати мовне законодавство.

В українському суспільстві існує проблема мовної нерівноправності, тобто нерівності умов, за яких в Україні функціонують українська та російська мови. Оскільки будь-якій мові, щоб повноцінно розвиватися, слід мати належну мовотворчу базу – достатньо чисельне середовище мовців і перевагу у функціонуванні у різних сферах суспільного життя. Натомість мовотворча база української мови вужча від російської.

Щоб виправити це, необхідно створити для обох мов рівні умови, тобто усунути перевагу, що надається сьогодні російській мові. Це означає законодавчо надати українській мові такі преференції, які би нейтралізували російську експансію.

Проаналізувавши комунікативну потужність української мови, можна зробити висновок, що для закріплення її не лише як формальної, офіційної мови, необхідно забезпечити умови для широкого функціонування передовсім у сферах масової культури, практики засобів масової інформації, художньому письменстві, оскільки саме ці галузі мають надзвичайно важливе значення для поширення та закріплення мовних норм.

В умовах національного відродження українська мова має стати вирішальним чинником збереження самобутності українського народу, виразником інтелектуального і духовного життя.

Список літератури

1. Грещук В. Мова як засіб національної консолідації // Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції «Українська мова в освіті». – Івано-Франківськ, 2000. – С. 96 – 108.
2. Закон «Про засади державної мовної політики» № 5029-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

Ольга Петренко

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗВОРОТНИХ ДІЄСЛІВ У П'ЄСИ М. КУЛІША «НАРОДНИЙ МАЛАХІЙ»

Етимологію постфікса –ся традиційно пов'язують зі знахідним відмінком зворотного займенника *себе*, що почав зростатися з дієсловом ще в староукраїнську добу, оформлюючи нові значення відповідних дієслів.

У «Теоретичній морфології української мови» І. Вихованець та К. Городенська розглядають постфіксальні дієслова в складі родів дієслівної дії. У тексті п'єси М. Куліша «Народний Малахій» трапляються:

- часові дієслова, зокрема, починальний різновид: «*подерлися*» [314 // Тут і далі цит. за виданням: Куліш М. Вибрані твори, 2014]; тривало-обмежувальний: «*налякані протовпились*» [294]; кінцево-результативний: «*лікаря не докличешся, хоч тричі помирай*» [287];
- кількісні дієслова, зокрема, однократні: «*я скоро вернуся*» [306]; гранично-кількісні: «*як же я нагорювалася*» [317]; багатократні: «*розтривожився він*» [283]; розподільні: «*друзі твої походились*» [285].

Результативний різновид зворотних дієслів є менш продуктивним.

В аналізованому творі можна виокремити такі семантичні групи постфіксальних дієслів: